

41 Opposita sententia est Doctoris loc.cit. & probatur, quia secundum legem naturalem inferens damnum alteri ex iustitia tenerit, si potest a iuventute refarcte, vel in eis, quod potest, qui a iustitia offendit, non eximitur ab obligatione damni illati, neque per ipsam, neque per charitatem, aut ullam aliam virtutem per se loquendo ergo pro vita ablata, & membro abscondito teneret etiam offendens, ut potest, refarcte; absurdum enim est, inquit Doctor, quod quis ex iustitia ad damnum illatum recompandendum teneret si occidat bovem, vel canem, & non tenetur pro compenſanda hominis vita. Et quidem Amicus ipse patet loc. cit. teneri ex iustitia offendentem ad satisfacendum pro injuria, que per mortem hominis, vel mutilationem infertur, non quidem pecunia, sed humiliatio[n]e, petitione venie, honorificis obsequiis aliquique submissio[n]is signis, que apta sunt placare offensum, ut supra dictum est, & inquit in hoc sensu. Autores primae sententiae non negare offendentem ex iustitia teneri ad restituendam etiam pro vita, & membro ablato, et quam ipso gratis concedere, si femina sit percussa itau[t] ex percusione, vel abfusione membrum maneat deformis, & difficilis ad subendum, tunc pro contracta deformitate aliquid tribuendum, & compensandum esse ex iustitia, sed hoc atque tantum negare loquendo de ipsa vita privatione, aut membro mutilatione precise, cum hec nullum recipiunt affirmacionem per leges allatas, quo proinde obligant tantum ad expensas in curatione factas & in hoc sensu ipse quoque priorem tuerit sententiam.

4. Verum ratio alia est, si bene perpendatur, probat etiam in hoc sensu occidorem, vel mutillatorem e teneri ad compensationem danni illius; in eo modo, quo potest, siquid est arguit Huius loc. cit. etiam fama non est preio estimabilis, & tamen damnum revocans in fama ex praecerto naturali cam refutare tenetur revocando calumniam, aut alio modo equivalentem. Quando ergo negatur haec esse preio estimabilis, non intelligunt ea esse omnino a praecerto restitutio[n]e ab soluta, sed tantum non haberiri in inferioribus ordinis, qualis est pecunia, preium proportionatum estimatione, quae est secundum equalitatem; non verò de equali ejusdem ordinis, aut superioris ordinis, nam & equalitas in his dari potest, & iustitia semper ad restituendum obligat secundum equivalentiam, quando res ipsa in specie restituuntur nequit. Et inde subito Doctor in omni Republica, in qua pro homicidio talionis poena est impoista, teneri homicidiam mortem patienter tolerare, ut sic dignè compensaret censuram, quia nulla alia bona & quantitat[er] nec necen ablate præter viam occisoris, idque ut dicatur dignè, & ad equalitatem restituere, debet mortem per tentationem iudicis latam patienter luere. Nec obstat, quod aliqui obiciunt, quod talis refutatio, que heret per occidendum homicide, nihil derivetur in ille interfecto. Quanvis enim non defervertur ipsi, potest taliter Deo deferri, cui per occidendum hominis facta est injurya, et aetate Republica, cuius membrum erat, unde haec obligatio non est iustificare commutativa, sed vindicativa in peccatum homicidiū commissi. Si autem homicidio vita non adiutorium, sed potius à morte abfolvatur, subdit Doctor restitucionem fieri debere per bona spiritualia, quia cum suffragia Militarum, & pecunia, aliquaque bona spiritualia alterius sunt ordinis, quam temporalia fortunatus bonus; hinc compensatio per ipsa facta placita estimanda erit, octoquoque ipsi magis profutura, si in gratia decessit, & hæc propriè est obligatio iustificare commutativa. Unde iudex spiritualis, nempe Confessorius potest non tantum ex consilio, & equitate naturali, sed etiam ex iustitia imponere homicide satisfactionem congruum in foro penitentia bonis spiritualibus pro occido facientem, ut sic injuria satisfiat, & damno in vita accepte, quia in his bonis datur proportionatio equalitatis secundum equivalentiam.

43. Ex qua Scotorum doctrina, fundamento primae opinionis facile percurritur, id est enim Adversarii, ex tenore illarum legum homicidiam a restituitione eximunt pro domino vita ablatâ, quia est impotens solvere bona vice per bona fortunam, que sunt longe inferioris ordinis in improprietate preti ad rem cum ergo haec improprio collatur in bonis spiritualibus, ad hac ceteri homicida, quandopriorem vitam non exponit sed sententiam a iudice latam, licet ergo vita hominis non sit estimabilis pretio inferioris ordinis, de quo loquuntur leges adiuncta fori externi, quae ut resipientes actionem illius fori restituitionem in bonis fortunis decernunt, quorum damnum mors alterius in dominio eius tamen estimabili per aliquid ejusdem ordinis, vel certe superioris ordinis, ut sibi bona spiritualia atque idem supposito, quod non detur vita pro vita ablatâ, saltem precepit oportunitas naturali teneat homicida recompensare damnum illatum per bona spiritualia, ut poteat, in quibus recompensatio esse potest per aequivalentiam in commodum, & salutem animæ occisis, ut bene discutitur Hiegenes loc. cit. quoniam igitur homicida, vel mululator ei in iusta causa mortis, vel mortuionis

& cum hoc sit distinctum dampnum à reliquis, distincta restituitione comprehendendum erit, & cum non possit id in specie restituiri, debet saltem restituiri in aequivalenti, nimirum vel patiente fubeundo pecuniam mortis pro homicidio per sententiam ad Judicem latam, aut defunctione orationibus, ac suffragiis adiuvando, ac aliis pliis operibus; quam sententiam docuit etiam ipse D. Thomas a. 2. qu. 52. art. 2. ad 1. & sequitur Adrianus, Gabriel, Angelus, Sylvester, Soto, & plures alii, & ex nostris late defendit Farer dispus. s. 22. cap. 2. ubi etiam pro eadem opinione citat Cajetan Molinam, Azorium, & alios, advertitque nonnullos Recensentes immixtum Doctori nolite impingere, quod hoc loco alterius sit homicidium se offere debere curie, ut ab ea occidatur pro vita occisi; nam expressis, & fontantibus verbis oppositum docet, dum inquit neminem se debere interficere, sed quod debet patiente tolerare mortem sibi in peccatum ex auctoritate publica illata, tolerare autem patientem non est se offere curia voluntaria, sed si capiatur, patiente ferre supplicium, & mortem. Hoc autem totum, quod diximus de restituitione, & pena pro homicidio debita, de homicidio, voluntario intelligendum est, non auctem casuali, & per accidentem, si enim hoc culpam non affert, neque irregularitatem secundum communem Doctrinam, ita neque obligacionem restituitionis pro damnis illatis; regula autem generalis dignoscendi, quando homicidium est voluntarium, hinc assignari solebit; nisi quis direcè velut mortem, & ne dando operam rei illicitae, vel debitam diligentiam non adhibendo sit causa homicidii, solum enim in his casibus homicidium voluntarium committi conetur secundum communem sententiam: de quo videlicet s. Bonac. disp. 2. de Reffit. in partic. q. ult. lcc. 2. punc. 2.

49 Secunda Difficultas est. Quibus facienda sit restitutio post mortem occisi. Pro Cuius resolutione atq[ue] Doct[or] artic. 2. c. 2. lit. G, quod si interfecisti sufficiantibus aliquo, patrem vel matrem, vel propinquos, tenetur interfector omnibus illis ad tantam sufficienatem, quantum illi absulperit per interfictionem illius, hoc est tantum debet solvere, quantum sufficiatio horum ab eo dependebat, & ejus operis. Et quidem de patre, & matre, & filio non est dubium, cum moraliter ceferantur una persona cum occiso, de propinquis autem aliqui negant, ut Soto, Molina, Leffius, Amicus, Pontius ex nostris, & aliis, nisi tamen occiderit animo etiam nocendi alios, & dicunt haec astringentem esse limitandam ad illos tantum hareses, qui jus habebant, ut ab interfector sufficiantibus, ut sunt p[ro]ximi, filii, & parentes, alii vero hereditibus sive ab intestato succedentibus, sive ex testamento nihil compensare debere, quia hoc faciebat interfector ex liberalitate, non autem quia illi aliquod jus habebant, ob quod ipsi talis sufficiantur competenter. Verum haec limitatio merito relictur a Fabio nostro c. 2. cit. n. 27. etiam a Navario, Vaquezo, Capense, & aliis, licet enim qui ex liberalitate interfector sufficiantur, jus perfectum non haberent in illis bonis, habeant tamen jus iustitiae, ut non impediatur per vim a consecutione talis emolumentis juxta dicta superius de Restituitione in communi de impediente alii per vim a consecutione boni, vel allicius beneficii; sicut igitur alium impediens a consecutione boni illi conferendi, tenetur tale bonum restituire, vel aequivalens, vel secundum alisionem illi, qui vim patitur; ita in proposito cum homicida viva faciat occiso, & impediatur illis, quibus occisus erat aliquid daturus, a consecutione talis boni, & tenetur illis restituire juxta qualitatem certitudinis sufficiens talis boni. Nec necessariam potest limitationem a pluribus appositam id verius esse, si talia dampna sint ab occidente pravisa, ac intenta, focus autem si non sunt pravisa, qui nisi non intendit directe, aut indirecte malum alium, non facit illi injuriam, nisi materialiter, atque ideo non tenebitur ad restituitionem magis, quam qui in causa, cum velle interficeret, interficeret hominem. Non inquam, haec limitationem necessariam putio in causa nostra, nam locum tantum habet, quando inferens dampnum dat operam rei illicitae, vel indisciplinae, ut patet in exemplo allato de occidente hominem putante esse feram; at in causa nostra occidentes hominem dat operam rei illicitae, unde saltem indirecte centetur intendere malum, quod ex homicidio sequitur, sive per se, sive per accidentem sequatur.

45 Sic etiam proutlati Auctores de creditoribus occisi discurrunt, nos sequimur Bonacina loc. cit. nihil, scilicet, ab homicidio eius restituendum esse, nisi si fecerit animo eis nocendi, quia nullam actionem iniuriam exercit contrâ creditores, occiso enim non est natura sua, & ut plurimum damno a creditoribus, Idem tamen milius affirmandum videtur, etiam de creditoribus occisi, ac etiam potiori ratione, nimirum esse obligationem foliendi illis debita, que debitor oculis solvifera, nisi interfector intelligendum est, si occisus debita illa solvifera ex lucris, que per homicidium impediuntur, & in restituitione

solvenda sunt, & ratio est, quia homicida causam per se dedit
damno illorum, quibus ex iustitia tenebatur occisus, & sua
industria erat satisfactorius, cum tamen creditores ante alios re-
judex suis habent, ut ipsi satiasfiant ex bonis defuncti; ergo quando-
ex homicidio aliqua debetur restituiri, ne sunt aliqua bo-
na defuncti, ex quibus debita solvantur, inter deictum creditoris
res distribuita sunt illa, quia ratione homicidiu[m] tituli restitu-
tione debentur; unde ad rationem in oppugnatione negandum
omnino est homicidiam nullam actionem injussam contra cre-
ditoris exercitare debitorem occidendo; sed adhuc tamen verum
est homicidiam non manere obligatum ad eadem debitorum integrum
solvenda, sed fideliter ad solendum, quod occisus pro-
pabilitate fuiceratur, quod si ad debita solvenda non suffi-
cias, non tenetur ad amplius; ita etiam ex nostris sententiis Hi-
quies loc. cit. in Commentario.

honoris, & famae medium locum tenent: inter bona corporis
& bona fortunae, que infiniti sunt ordinis, ut supra dictum est,
juxta illud Proverb. 22. melius est nomen bonum, quam divisio
multis. Honoris autem nomine in praesenti intelligentia testifi-
catio quedam exterior excellenter alterius, per famam vero signifi-
cative existimatio multorum de vita, & moribus ejusdem,
quia hic agitur de bona fama, illa existimatio intelligi debet
de vita bona, & moribus similibus; unde per detractionem fa-
ma praeliter leditur, honor vero per contumeliam, ut magis
ex dicendis constabit, & hec famae descripicio ex sacra scriptura
desumitur. Prov. 22. melius est nomen bonum, quam divisio
multis, & Eccl. 7. 1. q[ui] Curam habe de bono nomine, ut dictum
est supra disp. 3. p. 2. l. 3.

ARTICULUS PRIMUS.

Quibus modis sedatur proximi fama, & honor.

49 **I**nuria contraria bonum sanx dupliciter fieri potest uno modo per solum actum internum abuso illo actu extero, & abque ordine ad ipsum, alio modo per actum exterum diuidi, vel facti. Primo modo fit per judicium temerarium, quo aliquod malum de proximo iudicamus absque sufficiente fundamento, secundo modo fit per detractionem, vel contumeliam, que apud alios sanum, & honorem proximi iniuste laedit; quoniam vero detractiones, mormurations, contumelias, ac aliae famae proximi iniuste exterum, us plurimum a iudicis temerariis originem ducuntur, ac magnam cum illis habent culpam affinitatem, idcirco prius de iudicio temerario agimus dandam de detractione, & contumelia. Judicium autem hunc sumitur pro iudicio privato, non publico, ut scilicet significat actum intellectus, quo qualibet particularis de altero aliis quid apud se cogitat, definire, & statuere, & in hoc tenui tres vel gradus de iudicio distinguuntur, quod quis de alio concipit. Primus est quo quis de altero malo dubitans, neutram in partem inclinans, & proprie dictum dubitatio, dubitare enim est nepturi parti adhucere, sed supradictum defensio. Secundus gradus est, cum supicatur in esse malum, & cum aliquo debili affectu itaesse existimat cum formidine tamen oponit, & dictum fulsifico, & hoc est peccatum maius, quam prius non rame excedens limites peccati venialis, quia non sit alienus firmus & iudicium propriè determinatum. Tertius gradus est, quando cum pleno affectu, & firma animi sententia ad iudicium proximi malum, si auctor indicia, & mentovetur ad tale-

47 Quarta Difficultas est, An homicida tenetura ad prefata amnia refacienda, si oculus ante mortem remisit ei omnia, & dononavit. Afirmari plures in talibus casis occisorum ad nihil referunt ex legi iustitia, quoniam oculus vivens potestem habeat, & omnia renipendi; quare nihil titulo iustitia posse in eventu hæredes occisi ab occisorie exigere; addunt tamen, quod male faceret oculus a omnia occisorii remittendo, si hec debeat egenos, & nisi se explicaverit, censendum esse tammodum fecisse remissiōnem in iuris, non vero reūniōnem, sicut si hanc etiam explicuerit; tunc lege charitatis, & misericordie teneri occisorē de alimentis prōvidere hæreditibus ei. Ita Soto, Ban, Lessius, Salas, Amicus, & alii Recensiones, ac etiam Poncius ex nosfris, & Faber I. c. Ex adverso Hispanus in Commentario n. 3, negative responderunt, quia licet oculis si remittere possit dannum proprio, quam remissiōnem faciendo apud Deum maximè meretur; nullatenus tamen auctoriam dannum remittere potest, ad quod ex iustitia p[ro]f[ession]etur, quia sic non potest damnari Republica, & legis violator, si remittere, sic etiam negare iura filiorum, quibus ipse subdit; hanc resonponsum ait patre ex regulis iustitiae, & damnati sunt ratione juris aliorum, & commoditatis, quām ex vita ipsius de jure proprio suo expectate ex titulo iustitiae possunt; tanta tamen que sunt ipsius propria primo, & per ipsius ad allios descendunt, ut ad filios, remittere potest, quando lex potestimatis aliud non decernat, qui modis dicendi mihi probabiliter videatur, & regulis iustitiae conformar.

QUÆSTIO TERTIA.

De Restitutione damni in honis famæ, & honor

⁴⁸ P Osti injurias, & documenta, qua inferuntur in bo-
nis animz, & corporis, ac eorum compensationem
faciendam, Doctor eadem d. 15. qu. 4. agit de injuriis, &
damnis, qua inferuntur in honore, & fama, & quonodo
sint recipi, & ratio hujusmodi ordinis est; quia haec bona
habet exterius, unde haec voluntas occidentia eti participat
militiam, quam exterior habet occiso, ita iudicium temera-
rium, quo in actu interno confitit, habet militiam in uitio
quam exterius detractionis actus habet. An autem temere sci-
cans ad aliquam restituendum tenaciter, dicendum est cum Mo-
linina, Rebello, Azorio, Fillie, Bonac, & alii ex iudicio temera-
rio.

nei suscipere nolit, nisi venire petitionem, tunc offendens illam petere tenetur; è contrà vero opus non est semper veniam petere, quoniam si Superiores, vel Pralati aliquando inferiores, & plebejos contumeliam faciunt; non decet veniam ab eis petere, sed satis erit, si benignè eos tractent, & signis, verbis, vel factis offendant se eos non despiciere, non enim eadem satisfactio adhibenda est à Superiorib; erga Inferiores, que ab Inferioribus erga Superiorib; adhibetur, sicut enim gravior est in honoriis, & offensa ab Inferiori facta Superiori, quam è contrà ita majoris satisfactio ab Inferiori erga Superiori, quam è contra Ideo quando alter, quam per veniam honor comode restitu potest, nemō ad veniam petendam cogendus est, sed ad eum modum, qui sit in conseruandis, & a prudentibus sufficiens judicatus.

71 Quoniam vero sunt aliquæ causæ a restitutione fame excusantes, hic breviter assignabim illas, de quibus omnes convenient, de aliis vero differuntur. *Art. Prima* est, si id, quod contra famam alterius aliquis est oblocutus, in oblivionem abili prudenter existimetur, ut confat ex dictis supra nu. 62. Secunda est, si ex suis oblocutione nulla infamia fecit ei, si quid nimis illi, quibus occultum manifestavit proximi crimen, iam illud noverat, aut eius dictis nullam adhibuerit fidem; una enim ex conditionibus requiritur ad obligacionem restitutio-
ni fame inducendam est, ut fama re ipsa fuerit ablata, ut constat ex dictis, p. 52. in fine. *Tertia* est, si fama, qua ablata est, per aliam, viam fit recuperata, hæc enim quoque est una ex conditionibus ad obligacionem restitutio-
ni fame, re quæta, ut confat ex dictis ibidem. *Quarta* est, quando restitu-
tio fame facta est moraliter impossibilis, nam ad impossibilem tenetur. *Quinta* est, quando fame restitu neque sine periculo vita, & ratio deducitur ex commun. Theologorum regula disp. præc. tradita, scilicet bona inferioris ordinis non esse detremento bonorum ordinis superioris, vita autem et bonum aliorum, & superioris ordinis, quan sit fama, quare non poterit infamatus esse rationabiliter invitus, si sibi fama non restituitur, quando sine periculo vita infamatus restitui nequit. *Sexta* denique si fieri non posse, absque notabilis iactura propria fame, qua sit longe maioris momenti, iudicata enim non obligat ad restitucionem cum dannum notabiliter maior, quam sit damnum illatum iuxta regulas de restitu-
tione superius traditas; unde si Prelatus aliquis, vel viri valide il-
lustris plebeius, & abiectum infamavit, non tenetur famam illi restituere cum non habet iactura honoris proprii, sed sufficit, ut id faciat ex meliori modo, quo sine iactura proprie fame id poterit, & secundum iudicium viri prudenter, & in casu tali privata illa persona tenetur magis velle pati illam infamiam, quam fama restitutio, ex qua sequeretur diffamatio illius Prelati Reipublicæ utilis, ut nota Almajana nostra dist. 15. q. 4. & sequuntur Recentiores communiter.

ARTICULUS TERTIUS

*Solvamus difficultates quadam circa peccatum
detractionis,*

72 *Prima* difficultas est. An possit infamatus restitu-
tio fame valide condonare. Negant omnes afferentes homines non esse dominum sua fame; hoc enim directe sequitur ex illo, quia nemo donare potest, quod suum non est, quarè si homo sua fame dominum non habet, consequenter nec licet, nec validè eam condonare potest. Ita Cæsarius quem sequitur ex nostris Faber disp. 53. cit. cap. 4.n. 12. quod probat, quia non potest se homo licite infamare, cum sua fame dominum non habeat; at si possit dimittere obligacionem restitutio-
ni fame, possit licite se infamare, quia sibi imponere crimen falsum, & falsum crimen impositum non obicebitur est idem, & ideo remittere obligacionem restitutio-
ni fame est idem, ac se infamare. E contra vero docentes homines esse perfectum dominum sua fame, consequenter affirmant non tantum validè, sed etiam licite, in modo & meritorie posse inter-
dum famam sibi sublatam condonare, & quia illud ut probabili-
bus iam supra statuimus disp. 3. q. 2. ar. 1. hoc etiam consequenter in presenti afflere debemus.

73 *Dicendum* est igitur consequenter ad ibi dicta infamatu-
rum restitutio-
ne fame validè condonare posse, dummodo ius
aliorum non ladan in illa remissione, neque haec vergat in alio-
rum detrimentum. *Ratio* est, quia quando infamia non tangit, nisi solum infamatum, ad ipsum solum spectat, tamquam ad proprium dominum de tali fame restitutio-
ne disponere, sicut quis valide disponere potest de dannis sibi in re familiari illato, quando tale damnum ipsum solum tangit, & non alios. Quan-
do vero infamia tangit alios, sicut in alios positivè redundat, qua-

lis est infamia uxoris redundans in maritum, vel infamia filii redundans in patrem, vel infamia uni Religioso facta redundans in Monasterium, & alios Religiosos, non potest infamatus illam validè condonare, quia semper infamatus manea obligatus ad illam restituendam; quia talis condonatio efficit contra justitiam, siquidem redundat in damnum innocentis, cuius iuri non potest alter cedere, cum ipse non sit fama alterius dominus; erga Superiorib; adhibetur, sicut enim gravior est in honoriis, & offensa ab Inferiori facta Superiori, quam è contrà ita majoris satisfactio ab Inferiori erga Superiori, quam è contra Ideo quando alter, quam per veniam honor comode restitu potest, nemō ad veniam petendam cogendus est, sed ad eum modum, qui sit in conseruandis, & a prudentibus sufficiens judicatus.

74 *Quoniam* vero sunt aliquæ causæ a restitutione fame ex-
cusantes, hic breviter assignabim illas, de quibus omnes con-
venient, de aliis vero differuntur. *Art. Prima* est, si id, quod contra famam alterius aliquis est oblocutus, in oblivionem abili prudenter existimetur, ut confat ex dictis supra nu. 62. Secunda est, si ex suis oblocutione nulla infamia fecit ei, si quid nimis illi, quibus occultum manifestavit proximi crimen, iam illud noverat, aut eius dictis nullam adhibuerit fidem; una enim ex conditionibus requiritur ad obligacionem restitutio-
ni fame, re quæta, ut confat ex dictis ibidem. *Quarta* est, quando restitu-
tio fame facta est moraliter impossibilis, nam ad impossibilem tenetur. *Quinta* est, quando fame restitu neque sine periculo vita, & ratio deducitur ex commun. Theologorum regula disp. præc. tradita, scilicet bona inferioris ordinis non esse detremento bonorum ordinis superioris, vita autem et bonum aliorum, & superioris ordinis, quan sit fama, quare non poterit infamatus esse rationabiliter invitus, si sibi fama non restituitur, quando sine periculo vita infamatus restitui nequit. *Sexta* denique si fieri non posse, absque notabilis iactura propria fame, qua sit longe maioris momenti, iudicata enim non obligat ad restitucionem cum dannum notabiliter maior, quam sit damnum illatum iuxta regulas de restitu-
tione superius traditas; unde si Prelatus aliquis, vel viri valide il-
lustris plebeius, & abiectum infamavit, non tenetur famam illi restituere cum non habet iactura honoris proprii, sed sufficit, ut id faciat ex meliori modo, quo sine iactura proprie fame id poterit, & secundum iudicium viri prudenter, & in casu tali privata illa persona tenetur magis velle pati illam infamiam, quam fama restitutio, ex qua sequeretur diffamatio illius Prelati Reipublicæ utilis, ut nota Almajana nostra dist. 15. q. 4. & sequuntur Recentiores communiter.

Questio III. Articulus I.

173

& ex genere suo neque est contra justitiam, quia homo est do-
minus sui famæ, nec illam prodigendo ulli facit injuriam; ne-
que etiam contrà charitatem, quoniam homo ex precepto cha-
ritatis erga scipsum non tenetur hec bona exteriora, & tempo-
ralia diligere, & conservare, nisi quatenus necessaria sunt ad
bona spiritualia vel nostra, vel proximorum comparanda, &
conseruanda. Unde patet infamare scipsum interdum effe vir-
tutis actum, quando scilicet, fit vel ad sui humiliacionem, vel
in pecuniam patratorum scelerum, aut alia rationabili causa; in-
terdum veniale solum, quando nimis sit ex levitate nulla
rationabili causa id fraudente; & interdum mortale, quando scilicet,
ex infamante seu legitur aliquod damnum proprium,
vel aliorum. Ita Lefsius, Reginaldus, Navarus, Turrianus, Filius
Toletus, Card. de Lugo, Amicus, Caspensis, Sylvius, Bonacina,
& alii communiter, de quo videlicet Arctenus ex nostris dis-
15. qu. 4. ar. 4.

75 *Tertia* difficultas est. An in aliquo eventu possit quis sibi
falsum crimen imponere, & id primis convenient Doctores
posse aliquem non solum ab illo peccato, sed etiam cum merito
occultum crimen morte, vel mutilatione dignum Judicis pro-
pere, propter quod id morte afficiens, vel mutilandus, &
hoc etiam innuit Doctor, d. 15. qu. 3. ar. 2. litt. G. ubi in-
quit, quod expediet anima homicidio, quod solvet per pa-
tiones voluntarias, vel patienter suscepit, ut scilicet occidi-
tur pro homicidio. Ratio est, quia ita occultum suum crimen
Judici manifestando contrâ nullum jus faciet, sed potius iuste-
legi se conformaret, secundum quam iudicatur velletque spon-
tuem crimen Judici manifestando, diceretur mortem sibi
moraliitat caufare, quia talis actio per se, & direcè non rendit
ad necem, sed ad proprii delicti revelationem, & publicam
confessionem, ut pro delicto commissio condignam peccatum sub-
eat, & legi divinae, & humanae satisfaciat. Ex quo inferatur,
potius quampli licet etiam crimen suum occultum Judici
manifestare, non modo ad graviam, sed etiam ad levia tormenta
visceris, & ratio a priori est, quia non tenetur homo vitam
cum tanto dolore, & circuatu conservare, ne constat de-
infirmo, qui licet mortem potius sibi eligere potest, quam gra-
vissimos futuræ dolores in absolucione crurium, vel alterius
membris; per quod patet quid sit dicendum ad fundamentum
prioris sententia: Addendum tamen est secundum sententiam
locum habere quantum in casu, quo ex confessione falsi criminis
incurratur solum ipsius contentient detrimenatum, nam si se-
quatur etiam detrimenatum aliis, g. religioni familiæ, vel fo-
dabilibus, planè a gravi peccato excusari non potest qui falsum
crimen sibi imponit, quapropter quilibet potius tormenta fu-
bire teneretur, quia fama aliorum non est dominus, atque idem
cum damnificare non potest solum sibi crimen imponendo.

76 *Quarta* difficultas est. An licet sit aliquando quibusdam
de causa crimen alterius occultum alterius detegere. Com-
muni opinio affirmat, quod licet necessarium est ad impedien-
tiam aliquod notabile damnum alterius, sive corporale, sive
spirituale, quod alia via impediendi non potest. Ita Lefsius, So-
tus, Bannes, Rebello, uterque Navarus, Fillius, Bonacina,
Carpensis, & alii patim. Ratio est, quia non qualibet fecre-
tum criminis manifestatio est detracatio, sed quod sit inordinate, &
contra charitatem, ut revelatio criminis fecerit in casu proposi-
to est ordinata; quia tenetur publico bono confulere, & priva-
to innocenter, & idem quando aliter confulere non possumus,
quam occultum crimen revelando, possumus licere, in modo tene-
mur illud detegere ad damnum proximi impediendum. Unde
si nos illi aliquem furtum aditum monere potes eos, cum quibus
conversatur, sibi caveant; si nos innocentem extremo sup-
picio afficiendum, teneris monere Judicem revelando homici-
dam, ne innocens percipiat; si nos aliquem se gerentem pro Me-
dicis, in illa tamè scientia profus imperitum, monere potes eos,
quibus ab eis imperita aliquod immixtum periculum & deni-
que quando agitur de officio, beneficio, vel Matrimonio, aut Re-
ligione, si aliquod impedimentum notis, ex quo prudenter gra-
ve aliquod malum timeri possit, illud revelare teneris. Hanc
tamen doctrinam limitantem praefati DD. primò quando alia via
damnum immensum impediti non possit, ut supra dictum est,
indè si sola correctione fraterna, g. tale damnum impediti po-
test absque criminis manifestatio, debet correctione uti ad
illud impediendum, in tantum enim alterius crimen occultum
revelare licet, inquantum necessarium censetur ad damnum im-
pediendum. Deinde limitatur, si tem in confessione agnoscisti,
cum tale secretum in foro Sacramentali pœnitenti depositum
numquam revelare licet ob illa tormenta, morteque vitam
dam, aut Rempublicam a quavis ruina liberandam abque ex-
prefia penitentis licentia, etiam si effet peccatum veniale dum-
tax, ob reverentiam tanto Sacramento debitum, in quo par-
vitas materiæ non datur, unde revelare etiam minimum ve-
niale peccatum, semper est mortale facileum, ut dictum est
1. 4. sen. d. 15. de Sacram. Panisosis loquendo de sigillo Con-
fessionis. Tandem limitatur etiam hec doctrina in casib; quibusdam,
in quibus peccatum effet grave occultum crimen mani-
festare etiam ad gravia evitanda tormenta; ut si effet secretum
Regis, vel Reipublicæ, ob summa incommoda, quæ indè seque-
rentur in ipsius Reipublicæ detrementum.

77 Quare recedendum non puto a ratione, quia id alii com-

so Quint-

60 Secunda difficultas est, an sufficiat famam restituere coram iis tantum, apud quos ablata fuit, an etiam coram aliis apud quos per primos auditores divulgata est. Afferunt aliqui apud P. Navarrum lib. 2, cap. 4, illam restituendam esse coram omnibus apud quos divulgata perirent, quia totum damnum sanguis, cuius causa fuit diffusor, reparare tenetur, unde dicunt, quando infamia per multa loca est divulgata, illam nomine detractoris revocandam esse, vel per praecōnem in publicis placitis, vel per concionatores in templis. Alii e contrario dicunt sufficere, satisfacere apud auditores immediatos, quia cetera verba in infinitum promulgantur, alii alios referentibus, impossibile est detractoris omnibus factū facere. Ita Faber noster l. c. pro qua sententia etiam refert Alsenus. Hac tamen ratio probat tantum plenaria per accidens ab hac obligatione detractorum excludit, ut nota Card. de Lugo dīp. 15, c. 2, propter moralem impotentiam, ut in aliis materiis non tam tenet probat, quin adhuc per se tenetur, sicut qui debet milles, quia solvere non potest, non excusat a solvendis centum, dicunt aliqui esse spatiū numerorum vixiti, praejudicium enim est ex tantā temporis diuturnitate, & retum mutatione hac in obliuione suis, & alii tamen probabilis dicunt id colligi debere ex eo, quod multo tempore elapsa nulla sit facta illius criminis mentio. Ita DD. alieni, vel aliquibus sub secreto, vel personis talibus, de quorum taciturnitate, & prudenter fidebat, quod non esset divulgatur, sufficiat apud ipsos retractare; sicut autem si nec sub secreto, neque talibus personis rem manifestavit, quia in tali causa tunc illud damnum, & infamia subsequens ex injurya, detractoris est procedit, que idem tunc illud damnum, cuius ipse causavit, refaciatur tenetur. Ita Petrus Navarrus citat. Lessius, Turrianus, & alii communiter.

61 Tercia difficultas deducitur ex Scoto q. 4. c. 8. Respondeo, ubi ait quod hunc primū diffamandi modum diffamatore tenet famam restituere retractando verbō suū, vel quod alteri imponit. & hoc in prīmo, scimus sibi imponit, quibus verbis infamia distinguendum est, nam vel iis, coram quibus causa detracta est, facientes publicationem proprie dicā, ita defectus coram illis propositus dici posset publicē, quod contingit in caſu, quo crimen imponetur coram multis in frequentia populi, ita jam amplius non possit esse secreto. Veli iis, coram quibus primò fama denigrata est, non faciebant publicationem, & de illis detractor prouident fidere poterat, quod non esset defectus sibi manifestatum propagari. Si hoc secundum modo contingat diffamatio, in taliter locum habet modus dicendi fabri, quod sufficit satisfacere apud auditores immediatos, & debent revocationem ejus alii indicare, quibus ipsi crimen deteguerant ex ratione, quia ipsi non debebant contrā iuris ordinis crimen proximi ab uno privatum auditum illis prolapserunt quia in tali caſu eo ipso, quod apud immediatos auditores retractavit, impliōt, illis committit, ut hanc retractationem ipsi indicent alii si quibus, forte revalaverint quidē Confessariorum praxis confirmat, qui tamen obligant, apud eos retractant, quibus ipsi revelarunt, ut nota Card. de Lugo loc. cit. Si vero primo modo contingat diffamatio, tenet ad restituendam faciendam coram omnibus, vel in majori parte, & in frequentia populi, apud quos defectus fuit divulgatus, simili enī publicate facta retractatio sufficiens est, quia de facili adhuc perire potest. Teneatur, inquam detractor in tali caſu hoc modo crimen imponit revocare, quia ut bene discirpt. Amicus dīp. 15, c. 2, ro. quanto auditores coram quibus diffamator delictum manifestat, publicaret faciunt, & ipso profite de ejusmodi delicto, tamquam publico circa injuriantem cum aliis loquuntur, nam hoc ipso facultatem concessit auditoribus crimen à se manifestatum apud omnes divulgandi, ac proinde non solum prima criminis manifestatio, sed etiam sequens divulgatio xpud alios, infamatori imputatur, & inde pater quādū dīcū sit fama restitutio, que adē faciēt ledi solet, & tamen nō efficiat restitutio peccatum non remitterit.

62 Tertia difficultas est. An si aliquis bona fide alium diffamavit putans crimen esse verum, & publicē, si potest suū rectificare errorē, ad restituendam tenetur. Negant aliqui ex iustitia teneri, afferunt tamen teneri ex charitate. Communior tamen, & verior opinio afferit etiam ex iustitia teneri, quia ut recte discrit Higonus l. c. licet bona fide infamavit, quando tamen postea errorē novit, restituere tenetur, quod absit, licet enim errorē acceptio iniusta non fuerit, bona fide execusant, retento tamē errorē iniusta est ipso detecto, sicut qui rem alienam bona fide occupavit, posse sciens esse alienam ad restituendam tenetur; & sic pariter dicendum de domino inde fecutor, ut si v. g. infamatus fuerit privatus officio, vel beneficio ratione taliis infamacionis, si enim damnum fuit illatum, quantum ipse bonam fidem posedit, ad restituendam non tenetur sed

si diffamans in mala fide perseveraverit ante damnum illatum, ad restituendam tenetur, quia fuit in mōa contrā iustitiam.

63 Quarta difficultas est. An infamator ad restituendam tenetur, quando infamia oblivioni est tradita. Communis, & vera opinio negat, quia in tali caſu infamatus nullum damnum patitur, cum damnum illatum per obliuionem evanuisse ceteratur, inā velle retractare coram illis, apud quos jam diffamatus fuerat, non tamē etiam famam restituere, quia rursus cum infamare, quia sic revocaretur in memoriam crimen illud, quod ab eorum memoria non excederat. Præterea neque teneat infamator, quicquid dicant Cajes, & Nav. in Man. interrogare eos, quibus multo ante tempus crimen narravit, an recordarentur corum, que ipsi olim narravit, si probabile putet ipsos ex temporis diuturnitate effici oblitos; quia post annū tempus haec recidere, efficit etiam de novo portias infamare, & crimen jam oblitum ad memoriam reducere. Quantum verò temporis sufficiat, ut crimen aeterni narratur prudenter effimeti obliuionis traditum, dicunt aliqui esse spatium annorum vixiti, præjudicium enim est ex tantā temporis diuturnitate, & retum mutatione haec in obliuione suis, & alii tamen probabilis dicunt id colligi debere ex eo, quod multo tempore elapsa nulla sit facta illius criminis mentio. Ita DD. alieni, vel aliquibus sub secreto, vel personis talibus, de quorum taciturnitate, & prudenter fidebat, quod non esset divulgatur, sufficiat apud ipsos retractare; sicut autem si nec sub secreto, neque talibus personis rem manifestavit, quia in tali causa tunc illud damnum, & infamia subsequens ex injurya, detractoris est procedit, que idem tunc illud damnum, cuius ipse causavit, refaciatur tenetur. Ita Petrus Navarrus citat. Lessius, Turrianus, & alii communiter.

64 Quoad secundum diffamandi modum, verum feliciter, servent, tamen occūtum in publico proponendo, iuris ordine non servent, convenienti omnes, cum quis revelat, & manifestat peccatum proximi occūtum, & secretum, ex quo ei infamia resultat, iuris ordinis non servato, peccare mortaliter, & ad restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum proximi occūtum, & eo modo, quo iura præterit, revelans non peccat, nec ad famam restituendam teneri, & ratio est, quia uniusquisque secretum alterius servare tenetur, ex quo ei aliquod malum accidere potest, non solum ex charitate, sed etiam ex legi iustitia, & nature, ut latenter probat Doctor 4. dīp. 1. q. 2, a. 3, ergo de sigillo Confessionis, additur autem illa particula, iuris ordinis non servato, quia cum in his caſibus revelatur peccatum

tio præcise nullam oriri obligationem restituendi; & ratio est quia ex actu mere interno, ut ex voluntate furandi, vel occidendi non configit obligatio restituendi, sed ex actione externa iniulta damnificativa, judicium autem temerarium præcisè inspectum est actu internum; addita autem alia circumstancia fieri potest, ut ex ea obligatio restituendi resulteret, ut quando judicium temerarium alterius manifestatur, non manifestari levib. indicis, tunc n. peccatum mortale detractionis incurrit, ad restitutionem etiam obligans sub mortali, supposita gravitate materia, ex solo autem iudicio temerario præcisè sumptu oritur solus obligatio deponendi illud, & satisfaciendi deponendo iudicium, & non male iudicando in futurum. Ex dictis itaque deducitur a iudicio temerarium, ut sit peccatum mortale, & contra iustitiam tria requiri, ut etiam norat Faber loc. cit. Peccato, quod sit iudicium certum, & definitum abique illa hastatione. Secundum quod sit ex indicis levibus, & insufficientibus. Tertium quod sit ex culpa gravi, que sit peccatum mortale, & personam reddit infamem.

5 Detraction autem est aliena fama per occulta verba injurias, & denigratio. Ita Alfonso noſter l. 2. tit. 15. ex D. Thoma, & Alexandro Aenf., qui enim profert verba contra aliquem in ocullo, quantum in se, audientes facit habere magiam opinionem de eo, contra quem loquitur, hoc enim intendere viderit, ad hoc conatur detrahens ut verbi eius crederet, unde dicit detrahere, id est quasi subtrahere de fama alterius quod sit quandoque directe, ut cum qui fallum alii imponit, vel peccatum auger verbi, vel revelat occultum, quandoque vero indirecte, scilicet, cum bonum alterius negat, vel malitiose rater, unde patet quod detraction diffusa contumelia, quia contumelias loquuntur contra aliquem manifeste, & in praesentia, detractor autem occulit, & in absencia; & etiam quoniam ad finem intentum, vel novum mentem illatum, quis ille deroga honori, detractor autem fama. Ita Alfonsum allatam definitionem declarat loc. cit. Diximus autem esse iniuntam famam alterius iacionem, seu denigrationem, quia non erit detraction, si sibi fama alterius de negatur, sicut accidit, si quis ex motivo iustitiae, vel charitatis crimen alterius ad se ipsum defert, ut ab eo delinquens corrigatur, cum ipse illam corrigere non poterit, tunc enim ex iusta causa sit factus, scilicet, pro salute spirituali, emendatione delinquens. Quod si ex intentione nocendi fama proximo auferente, tunc illius ablatio ad detractionem pertinet, & talis intentio vel potius eis directa, cum, scilicet, quis per detractionem recipi nocere intendit, vel indirecta, cum, scilicet, quamvis expressum non intendat, ea tamen proferit, ex quibus non continent alii ab aliis assignati, ut ostendit Faber disp. 53. cap. 1. & inquit S. Respondeo, quod in genere potest aliquis alium tripliciter damnare, uno modo fallum crimen imponendo modo versus etiam ramen occulit, non ferendo ordinis iuris, in publico tamen sibi impotum negando, quia in hoc negans notarim imponentem de calamitate.

52 Ut autem discernere quisque possit quando detraction cedula sit peccatum mortale, quanto veniale, convenient in hoc Doctores, quod quovis modo committatur detraction, five directe five indirecte, ex intentione expresa, & formalis nocendi, five alio quoque illicito motivo, semper peccatum mortaliter, quod si detrahens non sit fide dignus, & quia ipse dicit, non facile credatur, famam proximi notabiliter non creditur, unde quamvis ipse graviter peccet infamiam proximi intendit per talen detractionem, ad restitutionem tam non tenetur, quia non est causa efficiax infamie; & scilicet etiam potest, ut manifestatio, aliquis peccati respectu unius personae infamia levis conferatur ac inter dum nulla, que respectu alterius gravem induceret infamiam cum notabilis scandalo; ut v. g. qui de aliquo juvene diceret, quod sit ineptus, vel fornicator, levem inopere nulam maculam illius famam inferre confetur, quia juvenes passim committere solent, eaque de iocosis jactare, qui si de viro religioso magni auctoritatis dicerentur, gravissime, & cum magno scandalo ejus fama laderetur, & detrahens, ad restitutionem tenetur. Attendenda etiam est qualitas peccati, sunt

sunt diversi modi damnificandi aliquem in bonis fama, sub eadem specie malitia materialiter connotati, quorum unus est gravior, ac periculosior altero ratione, & difficultoris satisfactionis; unde inquit, quod sicut alienum accipere invito domino occulit, & sine violentia, & manifeste cum violentia non constituant duas per se species damnificandi alterum in bonis fortunis per fortunam, & rapinam, sed tantum differunt sub eadem specie accipiendo alienum sicut magis, & minus grave, ita pariter atque differendum esse de contumelia, & detractione, quod tantum differunt secundum magis, & minus damnificandi de alterum in bonis fama sub eadem specie. Ceterum à communis sententia recedendum non est; nam in primis fallum affuit Vulpes, quod fortunam, & rapina specie non differat, sed tantum secundum magis, & minus sub eadem specie, sicutdem non tantum differunt quod modum offendendi, & damnificandi alterum in bonis fortunis, sed etiam differunt in objecto, quia fortunam habet pro objecto latronem proximum tantum in bonis fortunis, rapina vero habet pro objecto non tantum latronem sicut etiam in bonis corporis, si opus fuerit, unde rapina meretur pro pena mortis raptoris, & ultimorum supplicium, non ita fortunam præcise sumptum, ut conflat ex dictis dicitur. Et ob eandem rationem dicendum potius est in propulo detractione, & contumeliam specie differere in damnificandi in bonis fama, & non tantum secundum magis, & minus sub eadem specie, quia non tantum differunt in modo damnificandi alterum in bonis fama, quod numerum contumelias inflat rapina sit aperte contraria presentem, & detractionem infra fortunam, & contra absentem, sed etiam differunt in objecto, quia detractione ledit famam, quia est opinio, seu extirpatione alterius excellentiæ; contumelia vero ledit honor, qui est testificatio exterioris alieni excellentiæ animo conceptus, & consequenter specie differit latronie. Advertendum tamen est cum Fabro disp. cit. c. 4. num. 147. contumelias fieri posse non tantum injurando proximum in presentia, sed etiam in absencia, ut dicendo contumeliam coram aliquibus, ut eam referant proximo infamato, vel significando quod turpiter, ut litteras injuriosas scribendo, vel libellos famosos affigendo, sive manifestando, five non huc enim omnia, dicta, vel facta centur, non sicut ei si in ejus præcepto fierent, libellus enim famosus est Scriptura, quod infamiam aliecius nondum publicatam continet, ut edat, & publica fiat.

53 Denique alii quoque modis fama, & honor proximi latrunt vel potius eis directa, cum, scilicet, quis per detractionem recipi nocere intendit, vel indirecta, cum, scilicet, quamvis expressum non intendat, ea tamen proferit, ex quibus non continent alii ab aliis assignati, ut ostendit Faber disp. 53. cap. 1. & inquit S. Respondeo, quod in genere potest aliquis alium tripliciter damnare, uno modo fallum crimen imponendo, secundum modo versus etiam ramen occulit, non ferendo ordinis iuris, in publico tamen sibi impotum negando, quia in hoc negans notarim imponentem de calamitate. Scilicet etiam in detractionem novam additum, quia non tantum famam, sed etiam honorum violatur, non enim occulit in absentia, ut sit per detractionem, sed coram & in praesentia honor per contumeliam cum quodam contemptu impetrat. Ex quo deducitur contumeliam à detractione specie differit, sicut rapinam est furto, sicutdem per detractionem proximus clam, & occulit leditur, sicut claram etiam leditur per fortunam; per contumeliam vero aperte, & in praesentia offenditur in bonis fama, sicut per rapinam est in bonis fortunis, Ita Navarrus, Bannes, Azorius, Valentia, Fillius, Saloni, Molina, Bonacina, Claviraga, Faber, & alii paulum. Ex quo deducitur contumeliam ex sua generis esse peccatum mortale, quia ex sua natura honorum proximi graviter laedit, quamvis veniale tantum esse possit interdum ratione parvitas materie, parvitas enim materie à mortalitate excusat, ut accidit, quando quis leve contumeliam aliam jacit intentione leviter honorem subtrahendi. Et sicut rapina graviter peccatum est furto, ita contumelia gravius est detractione, quamvis enim contumelia sit contra honorem, detraction autem contra famam, que honor praefatior est, adhuc tamen contumeliam gravior offensa est ratione majoris, & quia iustitia scienter, & invenientur infuriantur, quia sibi coram, & in praesentia infuriantur detractione, & contra minor elevatione minoris involuntarii, cum faciunt scilicet etiam infirmitatem, nec ita involuntarii injuriarunt patiuntur in infimis dicitur de furto, & rapina. Præterea qui per contumeliam, convicium, vel impoperium, aut derisionem alterius honorem iniuste abstat dicitur, vel factus, ad restitutionem tenetur, vel etiam satisfaciens, & ratio est, quid ex peccato contra iustitiam communavitrum cum alterius damnatur obligatio refaciendi damnum illud ad equalitatem, ut superius dictum est, & de iustitia & Jure, qui autem alterius honorem iniuste abstat, contra iustitiam communavitrum peccavit. Ex quo etiam sequitur, honorem ablatum non solum coram ipso dehonoratus est restituendum, sed etiam coram aliis, apud quos honor illius fuit ablatus, alioquin honor non oritur obligatio refaciendi damnum illud ad equalitatem, potest autem contumelia aliquando nullum sit peccatum, ut quando pater per correctionem filium convicium afficit, & Superior subditum ad ipsum mortificandum. Superioris enim sicut aeris subditos reprehendentes intentionem non habent, laedit enim honorum, sed potius illos redigendi ad meliorem frugem. Ita Bonacina disp. 2. de Ref. in particulari quæſt. 5. punct. 1. & 54. Verumquamvis doctrina allata de differentia specifica verteente inter detractionem, & contumeliam communis sit, & approbata ab omnibus tam in schola Thomistarum, quam Scotistarum, eam tamen non admittit Vulpes noſter disp. 114. art. 1. ubi ait Scotum specificam differentiationem inter denigrare famam alterius manifeste, & occulce non admittere, quia potius

fuit

publico proponendo iuris ordine servato, tertio verum crimen aliquis in publicum ab alio productum negando, ex quo sequitur accusans, infamatio. Doctor per singulos discurrendo docet modum, qui in fama restituenda servari debet.

57 Quidam primum damnificandi modum, scilicet, fallum crimini imponendo ait Doctor, quod qui ita proximum damnificavit, tenetur verbum suum retractare, & quod ei imposuit, & hoc ita publice, sicut ei imposuit, quod probat, quia alias iustitiam non sit reddendo proximo, quod suum est, scilicet, famam, & opinionem bonam apud eos, coram quibus eam illi abulit, hoc est communis opinio tam veterum, quam Recentiorum. Quod si obijcas, quod quilibet tenetur magis zelare pro fama sua, quam aliena, non posset autem illi reddere famam suam retractando verbum suum, nisi seipsum damnaret.

Respondet Doctor, quod fama propria non est diligenda contra iustitiam, injutum est autem, quod quis sibi servet famam indebet, non restituendo alteri famam ei debitan, tum quia cum restituit alteri famam debitan, non propriæ seipsum damnificavit, sed potius a seipso fallam laudem amoyer, qua indignus est post talis accusationem, sicut etiam qui coram duobus, vel tribus fornicatur, si sibi potest eum accusant, non ob id eum damnant, sed tantum publicant laudem famam, quam ipse sibi intulit, ipse enim seipsum infamavit sic publice peccando. Circa tamen hoc punctum quatuor difficultates occurserunt breviter.

58 Prima difficultas est. An ad restituendam famam hoc prius modo adlatur sufficiat sola retractatio sui dicti cum assertione mendaci facti, vel alterius ad collendum falsam opinionem de alterius dignitate addendum sit juramentum, vel adhibendit telles. Soto utramque affirmat ad hoc requiri, quia homines, inquit, proclives sunt ad credendum potius mala, quam bona, & idem opus est majorum adhibere probationem ad faciendum fidem, quod mentitus fuerit, quam ad detrahendum famam proximam, sed etiam in absentia, ut dicendo contumeliam coram aliquibus, ut eam referant proximo infamato, vel significando quod turpiter, ut litteras injuriosas scribendo, vel libellos famosos affigendo, sive manifestando, five non huc enim omnia, dicta, vel facta centur, non sicut ei si in ejus præcepto fierent, libellus enim famosus est Scriptura, quod infamiam aliecius nondum publicatam continet, ut edat, & publica fiat.

59 Denique alii quoque modis fama, & honor proximi latrunt vel potius eis directa, cum, scilicet, quis per detractionem recipi nocere intendit, vel indirecta, cum, scilicet, quamvis expressum non intendat, ea tamen proferit, ex quibus non continent alii ab aliis assignati, ut ostendit Faber disp. 53. cap. 1. & inquit S. Respondeo, quod in genere potest aliquis alium tripliciter damnare, uno modo fallum crimen imponendo, secundum modo versus etiam ramen occulit, non ferendo ordinis iuris, in publico tamen sibi impotum negando, quia in hoc negans notarim imponentem de calamitate.

60 In hac difficultate mihi placet resolutio Huiusq. d. 15. q. 4. in Commentarij, ubi ait, quod in hoc punto spectande sunt circumstantiae facti, si enim damnificator in prima assertione affirmativa iuramentum adhibuit, & alia motiva credendi, ex quibus alia opinio, aut yehemus suspicio ori potius, tunc ad retractationem congruum tenetur, & equivalenter nec sufficit ex natura rei retractatio, dicendo se falsum dixisse, quia alias etiam causas adhibuit de sufficientes ad famam proximi notabiliter laeden. Doctores autem veteres loquuntur de causa in substantia retractus circumstantia, nam infamia, que in opinione sola constituit, & innituit auctoritati, & veracitate iustitiam per mendaciam, nihil aliud ex natura rei exigit secundum regulam prædictam, & justitiae, quando dicendo finetur contrarium eo modo, quo alii intelligunt, aut intelligere, debet, sed retractatio dictum ex affectu iustitiae, & veritatis. Quod si opinione aliorum nequeat damnificator in hoc mutare, ad alium non tenetur, quia firmitas opinionis falso adhuc in auditorebus persistit, sed retractio sufficiens non resolvit, dicere namque quod si simplex retractio non sufficit ad famam retractationem, alii quoque modi sunt adhibendi, est manifesta petitio principi, hoc enim est, quod queritur, & disputatur.

61 In hac difficultate mihi placet resolutio Huiusq. d. 15. q. 4. in Commentarij, ubi ait, quod in hoc punto spectande sunt circumstantiae facti, si enim damnificator in prima assertione affirmativa iuramentum adhibuit, & alia motiva credendi, ex quibus alia opinio, aut yehemus suspicio ori potius, tunc ad retractationem congruum tenetur, & equivalenter nec sufficit ex natura rei retractatio, dicendo se falsum dixisse, quia alias etiam causas adhibuit de sufficientes ad famam proximi notabiliter laeden. Doctores autem veteres loquuntur de causa in substantia retractus circumstantia, nam infamia, que in opinione sola constituit, & innituit auctoritati, & veracitate iustitiae per mendaciam, nihil aliud ex natura rei exigit secundum regulam prædictam, & justitiae, quando dicendo finetur contrarium eo modo, quo alii intelligunt, aut intelligere, debet, sed retractatio dictum ex affectu iustitiae, & veritatis. Quod si opinione aliorum nequeat damnificator in hoc mutare, ad alium non tenetur, quia firmitas opinionis falso adhuc in auditorebus persistit, sed retractio sufficiens non resolvit, dicere namque quod si simplex retractio non sufficit ad famam retractationem, alii quoque modi sunt adhibendi, est manifesta petitio principi, hoc enim est, quod queritur, & disputatur.

62 Sed hic quoque modis sufficiens est, quod si retractatio

⁸⁰ Quinta difficultas est. An licet peccatum publicum in uno loco, manifestare in alio, ubi nescitur publicum auctor crimen illud dicatur, quod vel per sententiam Iudicis declaratur est, vel quod multi unius populi agnoscunt, & ratio dubitandi est, quia in loco, in quo est occulum, habet illi bonum nomen, & famam; ergo contra iustitiam videatur illud crimen revelare in eo loco. Pro resolutione questus notandum est, etum duobus modis publicum dici posse, uno modo via iusta, nimirum iusta detrahentium revelatione, & nulla ab ipso delinquentia data occatio; alio modo via iusta, idque rufus expliciter, & modo dictum est, nimirum vel via juris per publicum Iudicis sententiam, vel via facti, & est illud, quod in multorum praesentia commissum est, ut in foro publico, aut in via publica, & eo tempore, quo multis innotescere posuit. Hoc praemisso convenienter Doctores, peccate contra iustitiam, tenerique ad restitutionem, qui scientes occulum proximi crimini iusta revelatione, in uno loco publicum per Iudicis sententiam in uno loco, potest circa iustitiam in quocumque alio loco publicari, etiam in eis, ad quae nunquam, vel rarissime per ventura est talis criminis notitia. Ratio est, quoniam qui per publicam sententiam amittit famam in uno loco, amittit jus ad illam ubique terratum, nam hinc Iudicis est, ut reus per eam nonat, quam per publicam sententiam illi innuit, ita nos omnibus, cum in delicti penam, ut ad terrorum, & caelorum aliorum, & hac de causa sententia publicari solet in loco, & tempore, quo major est populi frequenter, ut illa cum delinqutientis infamia omnibus innotescat, daturque ius omnibus illud crimen ubique divulgandi ergo quis circa iustitiam poterit crimen sic publicum ubique manifestare. Si vero delictum sit publicum in uno loco solum evidenter facti, non modo est contra charitatem, verum etiam contra iustitiam illud manifestare in alio loco, ubi nescitur, & ratio est, quia licet quis publice peccatum amiserit ius fama apud eos, coram quibus peccavit, & apud ipsos ipsum peccatum facile perceperit, potest tamen ius amittere apud eos, apud quos, aut nullo modo, aut difficile ipso peccatum perenire potest. Ita discutit Amicus plures alios cit. disp. 37. sect. 5.

⁸¹ Secundum modum dicendi modus absoluere affirmat non esse peccatum mortale, saltem contra iustitiam, crimen alterius alicui publicum aliquo ex prefatis modis recentibus manifestare alibi, ubi nescitur. Ita Bonac. cum pluribus aliis ab ipso citatis disp. 37. sect. 6. Ratio est, quia delinqutentes per crimini publicitatem amittit ius famam, & consequenter manifestans alibi eum crimen publicum aliquo ex prefatis modis non facit illi injuriam, nec peccat contra iustitiam. Nec juvare deinceps delinqutentem adhuc recinet famam in eo loco, ubi delictum est ignoratum. Nam delinquens recinet ibi famam facti solum, & non jure, cum ius amiserit ad famam ubique cum per publicitatem delicti. Confirmatur, quia confutacione receptum est, ut dicta publica prescribantur, historici commendentur, ubique promulgantur, & ab omnibus legantur ergo signum & non esse peccatum delictum in uno loco publicum manifestare in alio loco, ubi nescitur, alioquin mortaliter peccant historici scripti tradendo, & configurando peccata Principium, & alioquin infamiam in alio loco jam publica, etiam fama humilioris criminis in aliis locis non constet, quod libri historiorum sunt pervertri.

⁸² Secundum modum dicendi, id absoluere negat afferens infamiam in uno loco sive ex sententia Iudicis, sive ex evidenti facti non posse sine iustitia alibi de eodem crimen infamari, ubi nescitur. Ita Faber, Adrian. citans disp. 37. c. 4. n. 130. Ratio est, quia contingere potest quod mulier, quae artem metrericis exercit in una civitate penitentia ducta recedat in civitatem remotam, in qua honeste vivat, & non habeat famam, & si quis illuc adveniens, qui prius eam metrericem novaverat, dicat illam esse metrericem, mentitur, & illi derribit, ergo qui infamari aliquem alibi prius diffamatum in loco aliquo, ubi est bona fama, tenetur ad restitutionem, quam ratione sit Faber esse maximi momenti, nam si oppositum effet rerum, numquam effet possibile bona famam reparare, quod est absurdum, & contra commune suppositionem, nam mulier illa quavis metrericis fuerit in una civitate, non tamen amplius est talis in alia, nec amplius infamia dici potest, alioquin quantumcumque quis patuerit de crimen commiso, de quo est diffidatus, & recte viveret, semper verum, & sicutum effet dicere, quid ille est infamis. Confirmatur, quia est delinquens non habeat ius in famam, quam amiserit in uno loco, vel tempore, habet tamen ius in famam, quam sibi acquirit in alio loco, vel tempore, sicut est proscriptus, qui habeat ius in bona, que justa amicit in uno loco, vel tempore, habet tamen ius in bona, que iuste sibi in alio loco, vel tempore acquisivit; ergo a pari sicut contra iustitiam est deliquerit bona, que proscriptus iuste sibi in alio loco, vel tempore acquisivit; ita etiam famam collere, quam delinqutens in alio loco, vel tempore iuste sibi comparavit.

⁸³ Tertius modus distinguunt, si defectus ille revealatur in loco aliquo distante, ad quem mortaliter loquendo non effert ventura notitia illius, tunc effet peccatum contra iustitiam, at vero si facile talis notitia effet perverta, five publica efficit in alio loco per sententiam, five tantum per rumorem, & criminis notorietatem, neque effet contra iustitiam, neque obligatio restituendi incurreretur, unde videmus sine scrupulo publi-

⁸⁷ Sexta difficultas est, An qui detractorem audiat, mora-

liter peccet, & ad restitutionem tenetur. Ratio dubitandi est, famigeratum illud D. Bernardi dictum, 1. de Considerat. ad Eugenij proprie finem. Detrahere, aut detrahens audire quia ius horum detrahentium sit, non facile discernit. Pro resolutione nondum est duplum posse aliquem detractioni consentire directe scilicet, vel indirecte; directe consentit qui alterum inducit ad detrahendum, vel illius detractione delectatur, indirecte autem detractionis consentit, qui licet nec ad eam inducat, nec ea delectetur, illam tamen non prohibet, nec detrahenti reficit cum posset, & debet. Convenienter DD. qui audit detractorem, & aliquo modo moveret ad detrahendum, peccare mortaliter, si sit in materia gravi, non solum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam; peccat quidem contra charitatem, non solum contra proximum, cui detrahit; sed etiam contra detrahentem cuius peccatum non solum non impedit, sed procurat; contra iustitiam vero, quia sicut qui consultat, aut procurat furtum, peccat contra iustitiam cooperando furti, ita contra iustitiam peccat, qui injuria proximi latrone in fama consulit, & procurat. Qui vero non initiat alium ad detrahendum, sed solum de detractione delectatur in materia similitudine gravi, ut supponit, dicere peccare mortaliter contra charitatem, quia detrahitur de gravi malo proximi, cum detracit gravis grave malum; consuetudo non tamens contra iustitiam, quia ipse non ex causa damni, nec illi incumbit ex officio detractionem impedit, ut supponit, alius peccaret etiam contra iustitiam, ut maxime probet; quo partem consentientem directe detractioni semper peccare mortaliter fatem contra charitatem, licet non semper contra iustitiam.

⁸⁸ Convenienter deinde DD. peccare contra charitatem cum qui potest abique incommodo detractionem impedit gravem, cum non impedit, nam sicut in bonis fortunæ contra charitatem mortaliter peccat, qui damnum proximi grave non impedit, quod abique incommodo potest impeditre, sicut a fortiori contra charitatem erit infamia proximi gravem non impedit quando commode id fieri potest, in tali enim casu praecipuum correctionis frater gravior obligat, ut damnum spirituale, & peccatum proximi impeditatur, dixi autem, si abique incommodo id fieri potest, quia dum commode corrigit non potest, detractionem impedit non tenetur, quia charitas cum gravi incommode non obligat, unde qui sibi grave aliquod timet damnum corrigit, ut v.g. injurias, aut verbula, aut rationabilem habeat verecundiam, ut si audient sibi filius, vel famulus detrahens, aut nullius auctoritatis respectu illius, non temeriter ei reflectere, vel cum corrigit, nisi pariter cum nulli modo peccat qui detrahit, non arguit, et quod probabiliter exiliat, monitionem suam nulli profutat, imo potius obscurat, si detractor ex ea magis occasione sumat detractionem suam allevrandi. Convenienter tandem longe strictius obligari Superiores respectu inferiorum ad prohibendas detractiones, sicut etiam alia peccata, atque ideo graviter peccare non solum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, qui ex officio tenerat curare salutem, ac famam custodire suorum subditorum, & consequenter ad restitutionem teneri, siquidem restituendi obligatio oritur ex violatione iustitiae cum damno alterius; id enim ex officio illis incumbit, et proinde si non impedire, causa moralis damni carentur. Ita Lessius, Molina, Bonac. Amicus, Capensis, Navarr. Soto, Reginaldus, Toleatus, & alle passim, & Faber ex nostris loc. cit.

⁸⁹ Septima tandem difficultas est. An quando fama restituiri non potest, debet pecunia compensari. Affirmant Angelus, Soto, Sylvius, Valentia, & alii, quorum fundamentum est, quoniam pecunia est pretium omnium rerum, ac proinde ea estimant omnia, tum quia etiam damna corporis, ut mortalia &c. recompensant pecunia, ergo etiam fama, & honor pecunia compensari possunt. Negant Sylvest. Lessius, uterque Navarrus, Faber ex nostris loc. c. & alii magis communiter, & probabilius, & ratio est, quia cum fama, & honor sint bona laetitia ordinis, tum quia etiam damna corporis, ut mortalia &c. recompensant pecunia, non possunt ejus pretio compensari iuxta illud Prov. 12. *metu sibi nones bonus, quam divisimulta*, ac proinde ad illam compensationem faciendam in famam obligari non potest; tum quia hic eadem ratione abscessio membra, vel humanæ virtutis privatio non sunt pecunia compensabiles, quia non sunt ejusdem ordinis. Ad rationem prioris sententia negatur aliquid, pecuniam, felicitate est prestitum omnium rerum; et enim prestitum dumtaxat terum venialium, alioquin pecunia etiam compensari possent bona spiritualia, & ipsa hominis vita, quod falsum est, ut constat ex dictis qu. p.ze. art. ult. n. 4. unde etiam falsum est fama corporis, ut sunt mortalia, & membra aliquibus abscessio, pecunia recompensari posse, ut constat ex dictis ibidem, & quando prodamno corporale datum pecunia, non compensatur damnum corporale, sicut, quia non potest per aliquid ordinis inferioris compensari, sed solum recompensatur damnum, que ex lesionis corporis sunt secuta, ut ibidem dictum est; & sic etiam in proprio, quod in domo pro fama sic compensatio per pecuniam, hinc non datur, neque debetur pro compensatione famæ, ut sic, sed pro compensatione dannorum ex infamiatione sepe omnesque id fieri possunt, quia dum commode corrigit non potest, detractionem impedit non tenetur, quia charitas cum gravi incommode non obligat, unde qui sibi grave aliquod timet damnum corrigit, ut v.g. injurias, aut verbula, aut rationabilem habeat verecundiam, ut si audient sibi filius, vel famulus detrahens, aut nullius auctoritatis respectu illius, non temeriter ei reflectere, vel cum corrigit, nisi pariter cum nulli modo peccat qui detrahit, non arguit, et quod probabiliter exiliat, monitionem suam nulli profutat, imo potius obscurat, si detractor ex ea magis occasione sumat detractionem suam allevrandi. Convenienter tandem longe strictius obligari Superiores respectu inferiorum ad prohibendas detractiones, sicut etiam alia peccata ex natura rei non provenit, sed ex Iudicis arbitrio, vel partium conventione.

DISPUTATIO NONA DE RESTITUTIONE DAMNI IN BONIS FORTUNÆ.

Hoc est ultimum, & insimum bonorum genus de quo in sequentibus agendum est, & quia restitutio frequentius circa bona fortunæ vertitur, ideo & restitutio nomen ad hoc bonorum genus prefertur applicari solet, hic sussus de restitutio agendum erit, propter enim magnam ejus extensio-rem, & frequentiam in hoc bonorum genere, magis etiam extensam, & latam præfata disputandi materia, que de causa integrum de illa disputatione infinitum, pluram ad ipsam spectantem tam in Superioribus sunt explicata, præfertur Disput. de Contractibus, & de Restitu-
tione, in communis, pro quorum intelligentia loca breviter indicare sufficit ne iterum sine reperienda.

Sunt fortum in latiori significacione accipiuntur, prout acceperit solet in septimo Decalogi præcepto. Non fursum facies omnes actiones, vel omissiones sub se comprehendenter, quibus proximus in bonis fortunæ leviter, sive rem ejus usurpando, sive defraundo, sive detrahorando, sive illum impediendo a confusione aliquius boni, vel beneficii, sive non solvendo ei id, ad quod ius, & actionem ex iustitia habet, sive quovis alio modo, per illud enim præceptum omnis actio hujusmodi, vel omnino circa hujusmodi bona contra iustitiam prohibetur. Quia vero his omnibus sufficienter in Superioribus loc. cit. tractavimus, hic erit sermo de furto præfusus sumpo, prout importat in justam ablationem, & detrac-tio-ne rei alienæ invito domino.